

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutiones Morales

In Quibus Vnivers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

5 De iure diuino.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

quia fuerunt ad Iudaeorum religionem, & legem traducta.
Septimo queritur, An ius gentium potestate humana mutabile sit? Respondeo breuiter, Ius gentium, si accipiat pro iure naturali, quod ratio naturalis docet, mutari, vel in totum, vel ex parte non potest: quia non solum in totum, sed etiam ex parte naturale est: & proinde eadem ratio est de parte, quae de toto. Et talia sunt praeccepta Decalogi, vt superius dixi. Si vero ius gentium accipiat pro eo, quod auctoritate, & voluntate plurimarum gentium constitutum est, potest tolli, vel minui lege Principis, vel Reipublicae, aut consuetudine. Et hinc est, vt Christiani iure belli capti, serui captiuentium non fiant, sed obfides tantum: nam id est apud Christianos vsu receptum, cum talis seruitus non iure naturali, sed plurimarum gentium auctoritate, & voluntate fuerit in vsum admilla.

Octauo queritur, vtrius sit potius credendum, Theologiae Doctores, an iuris interpretibus in cognoscendo & interpretando iure gentium? Respondeo: si ius gentium accipiat pro iure naturali, potius esse Theologorum standum, quam Iurisperitorum: quia, vt superius ostendi, hoc libro ca. 3. qu. 4. ad ius naturale cognoscendum, magis valet auctoritas Theologorum, quam Iurisperitorum. Si vero accipiat pro eo, quod auctoritas, & voluntas gentium recepit, magis est credendum Iurisperitis, quam Theologis, quia magis versantur in cognoscendis legibus, constitutionibus, edictis Magistratum, ac responsis prudentium, quae in iure civili continentur.

De Iure Diuino.

CAP. V.

PRIMO queritur, Quid nomine iuris diuini accipatur? Respondeo, strictè, & propriè ius diuinum dici, quod Deus proximè per seipsum, vel per alium: nomine tamen, siue mandato suo constituit, qualia sunt Sacramentorum praeccepta, & quae olim per Moysen mandauit, vel ad tempus, vel in perpetuum: quo posito videndum est, Quot modis ius diuinum accipatur? In hac quaestione tres aliae continentur quaestiones: quarum prima est, An ius Canonicum interdum vocetur diuinum? secunda, An ius à Christianis Imperatoribus constitutum aliquando dicatur diuinum? tertia, An ius naturale, diuinum vere dici queat.

Quod pertinet ad primam quaestionem, Hostiensis in c. *Nimis, de Iurisdictione*. censet: ius Canonicum in eo cap. dici diuinum, cum ait Pontifex: *Nimis de iure diuino quidam laici usurpare nituntur, cum viros Ecclesiasticos nihil temporale obtinentes ab eis ad praestandum sibi fidelitatem compellunt.* Idem tradunt in eodem cap. Hostiensis secuti, Ioan. Andreas, Butrius, Ancharanus, Bellamerus, Anania, & Cardinalis. Id vero probat Hostiens. tribus argumentis. Primo, quia in cap. *Qualiter*, & quando 2. de Accusat. habetur ex auctoritate Noui, & Veteris Testamenti processisse Canonicas sanctiones. Secundo, quia in cap. *Inter corporalia*, de Translat. dicitur: *Non enim humana, sed potius diuina potestate coniugium spirituale dissoluitur, cum per translationem, depositionem, aut cessionem auctoritate Romani Pontificis, quem constat esse Vicarium Iesu Christi, ad Ecclesiam remouatur.* Ergo à simili ducto argumento, consuetudinem, quam Romanus Pontifex condit, & promulgat, Deus ipse condere, & promulgare videtur. Tertio, quia in cap. *Per venerabilem, qui filii sunt legitimi, versus Rationibus*, legitimus Romanus Pontifex accepit à Christo Domino potestatem interpretandi, & declarandi Scripturam sacram: ergo auctoritate, & potestate diuinam Romanus Pontifex declarat sacras litteras, & condit canones. Vnde addit etiam Hostiensis, Diuinum ius pro Canonico iure sumi, in constitutione Imperatoris Henrici, cuius verba citantur ab Honorio III. in cap. 1. de Iuram. calumnia, ad hunc modum legitur, *Nos itaque diuina, & humana legis intentione seruata, decernimus, & Imperiali auctoritate irreluctabiliter definimus: & reliqua, quae ibi sequuntur.*

Vbi ius Canonicum Diuinam legem appellat Henricus Imperator. Hae sententia Hostiensis Panormitano minime probatur in cap. *Nimis, de Iurisdictione*. num. 3. quia Canonicus, inquit, sanctiones in cap. *Non debet, de Consequenti*. humane vocatur, etiam editae à Concilio generali. Et ideo dicit ibi Pontifex se posse eas reuocare, & re ipsa nonnullas abrogat. Glossa in proemio *Clementinarum*, in verbo, *Iuris*, testatur, ius Canonicum, vel Civile, vel Synodale, vel Municipale, esse ius humanum. Profecto sententia Panormitani magis videtur communi iuri consentanea: numquam enim in toto iure communi legitur, appellatione iuris Diuini significati, & intelligi ius Canonicum. Nec id Hostiensis argumenta conuincunt: quoniam ius Canonicum in cap. *Qualiter*, dicitur ex scripturis Veteris, & Noui Testamenti processisse quidem non proximè, sed auctoritate Pontificis Romani, vel Concilij generalis: Pontifex vero, & Concilium condunt Canones, auctoritate, quae funguntur, Sacris litteris consentaneos. Quemadmodum etiam ciuiles Principes constituunt leges conuenienter iuri naturali: sed non propterea tales leges dicuntur naturales, sed humane. Nec edicta, vel iussa Praetorum dicuntur regia, quamuis ea Praetores edant, & promulgent auctoritate, quam à Rege acceperunt. Fateor etiam, Romanum Pontificem esse summum Christi Domini Vicarium: sed consequens non est, vt eius constitutio sit diuina, quia diuina lex est, quam Deus per seipsum, vel per alium, nomine tamen ipsius, condidit: quemadmodum lex vetus diuina dicitur Act. 7. & Gal. 3. quamuis per Angelos, Dei nomine, Moysi data. At vero Romanus Pontifex Vicarius quidem Christi est, sed auctoritate ordinaria, quae fungitur, sanctiones Canonicas constituit, ac propterea humane sunt: nam eadem auctoritate Pontificia possunt abrogari in totum, vel ex parte: at non possent, si essent diuinae. Dices, ius Canonicum est sacrum & diuinum. Respondeo, ius diuinum dici non solum, quia sacrum sit, sed quia illud condidit Deus, aut per seipsum, aut per alios nomine ipsius, veluti per Prophetas, Apostolos, vel Evangelistas.

Secundo queritur, An ius à Christianis Imperatoribus constitutum, aliquando dicatur ius Diuinum? Ratio dubitandi est, quia in cap. *Nemo 16. qu. 3.* Ioannes Pont. dicit: *Sed veneranda Romana leges diuinitus per ora Principum promulgata, &c.* Ergo ius Imperatorum diuinum est. Et Iustinianus Imperator in l. vi. C. de Praescript. longi temporis sic ait: *Ideo enim nostri maiores subtilissimo animo, & diuino quodam motu ad actiones, & earum iura peruenerunt, &c.* Ergo Imperatoriae leges, siquidem Dei impulsu condite sunt, pro diuinis haberi debent.

Constans est omnium opinio, ius Imperatorum, vel Regum, non diuinum, sed humanum esse, ac propterea sicut auctoritate humana, videlicet Imperatoris, vel Regis conditum est, sic eadem auctoritate, ac potestate tolli, & abrogari potest. Tale autem ius dicitur motu, & impulsu Dei constitutum, non quidem proximè, sed per rationem, nutum, & voluntatem Principis, adhibito Iurisperitorum consilio. Nam quemadmodum etiam Reges, & Principes dicuntur per Deum regnare, Prouerb. 8. & tamen non sunt diuino iure creati, & constituti Reges, vt fuerunt Saul, & Dauid. 1. Reg. 10. & infra 11. quia non proximè à Deo eliguntur, & creantur, sed suffragio populi, vel iure belli, vel hereditaria successione: sic etiam cum leges condunt, & iusta decernunt, à Deo habent, non quidem proximè, sed remotè, vt id faciant. Hinc etiam est, vt quamuis quis Principis legi non pareat, non propterea dicatur diuinam legem, vel mandatum violare, aut perfringere. Obijcies illud Apostoli, Rom. 13. *Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit.* Respondeo, eum quidem Deo resistere, non proximè, sed remotè.

Tertio queritur, An ius naturale dici queat ius Diuinum? Ratio dubitandi est, quia Gratianus *distin. 1. in proemio* dicit, ius naturale est, quod in lege, & in Evangelio continetur: Sed ius in lege, & Evangelio contentum, est diuinum, ergo naturale ius diuinum est. Sonus libro 3. de

tia *qu. 1. ar. 2. art.* Ius primum diuidi in Diuinum, & Humanum: ius Diuinum in Naturale, & Positiuum. Ius autem humanum omne esse positiuum, & diuidi in ius Gentium, Ciuile, & Canonicum. Vnde, iuxta hanc Soti sententiam, Naturale ius est diuinum: quam opinionem secuti sunt iuniores Theologi, qui omnes vnico argumento permoti, Naturale ius (inquunt) esse diuinum, quia Deus naturam condidit, ac dedit; ergo quod naturalis ratio docet, & iubet, id quoque Deus iubet, & imperat. At simili argumento colligere nobis liceret, canonica iura esse diuina, quia sunt condita, vel à Concilio, vel à Romanis Pontificibus; sed Deus dedit hanc auctoritatem, & potestatem condendi sanctiones. Ergo quod ipsi iubendo, vel prohibendo constituunt, ipse Deus dicitur constituere. Quare dicendum mihi videtur, ius naturale quatenus naturale est, non esse propriè, & strictè, ac proxime diuinum, quia id Deus non per seipsum proxime, vel per alium suo nomine condidit, sed remotè per naturalem rationem iubentem, aut prohibentem aliquid: & ideo dictum est naturale ius, quia est cum natura rationis compote datum, non aliqua voluntate positum: ac proinde promulgatione non eget, quia ipsa naturalis illud per seipsum prescribit, ac docet.

Porro ius naturale dicitur diuinum, quale est preceptum, sine mandatum proxime datum à Deo: nam multa sunt iuris naturalis, quæ non solum naturalis ratio omnes homines docet, sed etiam Deus iubet: Decalogi enim precepta iure, & ratione naturali dicuntur, & tamen legis diuinæ mandata sunt. Item iuris naturalis est, vt quæ iurauimus, vel vouimus, impleremus, & tamen Deus ipse precipit, vt iurandam, & votum seruemus: Ergo hæc simul sunt iuris naturalis, & diuini: naturalis quidem, quia ea naturalis ratio prescribit; Diuini vero, quia Deus ea precipit. Iure etiam naturali omnis operarius dignus est mercede sua: hoc enim naturalis ratio docet, ac dicitur: iure quoque diuino operarius laboris sui stipendium meretur: Luce 10. dicit enim Dominus, *Dignus est operarius mercede sua.* Insuper, iure, & ratione naturalis, quisque prohibetur alij velle, & tacere quod sibi fieri non vult quod ipsum, & iure diuino facere prohibentur, dicente Domino: *Mat. 7. Omnia quæcumque vultis ut faciant vobis homines: hæc facite illis.* Vnde S. I. h. 1. 2. *qu. 99. ar. 2. c. 4. & Alex. Par. 3. q. 27. memb. 2. ar. 1. & Grat. d. 3. c. 1. Non est peccatum. 5. Hæc itaque respondentur.* docent, in veteri lege diuina non solum precepta mystica, quibus aliquid significatur, sed etiam precepta moralia contineri: Ex od. 20. *Non occides. Non furaberis.* & reliqua: id genus: atque hæc precepta moralia etie iuris naturalis, quæ nunquam mutantur.

Ex his intelligitur, quomodo sit accipiendum, quod Grat. *ar. d. 1. q. 1. Humanum.* Humanum genus duobus regitur, naturali & politico iure, & moribus, ius naturale est, quod in lege, & in Evangelio continetur. Vbi non significat Gratianus, quicquid in lege, & in Evangelio precipitur, esse iuris naturalis, etiam postea, vt dixi, tradiderit in lege veteri diuina data esse multa precepta mystica, quæ iuris quidem diuini, non tamen naturalis sunt. Solum igitur dicere voluit Gratianus, ad ius naturale pertinere ea precepta moralia, quæ in lege, & Evangelio continentur, quibus quisque iubetur alteri facere, quod sibi fieri velit: & prohibetur alteri facere, quod sibi fieri nolit.

Quomodo igitur, inquit, ius generatim diuidi certo ordine, & arte poterit, ita vt comprehendamus ius Diuinum, Naturale, Gentium, Ciuile, Canonicum, & Positiuum, vt vocant? Respondeo, ius vniuersè diuidi

Primo, iuxta S. Thomam *in 2. 2. qu. 57. ar. 2.* in ius Naturale, & Positiuum: & Naturale est, quod ipsa ratio naturalis docet homines, non aliqua voluntas constituit; Positiuum vero, quod aliqua voluntate diuinâ, vel humanâ positum est, non natura dicitur.

Secundò, ius diuiditur, etiam generatim acceptum, in Diuinum, & Humanum: ita vt Diuinum sit, quod Deus per seipsum, vel per alium nomine suo constituit. Et tunc huiusmodi ius Diuinum, aut est Naturale, aut Positiuum. Naturale est, quod Deus ipse precipit, & naturalis ratio præ-

scribit. Vnde tale ius, non quatenus naturale est, diuinum in præfenti voco, sed quatenus Deus ipse precipit: ac proinde si quid naturalis ratio præcipiat, idque in lege, vel in Evangelio Deus non iusserit, naturale vocatur, non diuinum. Contra, si quid Deus iubeat, quod naturalis ratio non doceat, id diuinum ius est, non naturale. Quare ius diuinum positiuum est id, quod auctoritas, & voluntas diuina, non natura constituit. Tali fuerunt precepta mystica in lege veteri data, quæ S. Thom. Alexan. & ceteri Theologi ceremonialia, & iudicialia nuncupant. Tali etiam sunt precepta Sacramentorum à Deo data, & per Apostolos promulgata.

Tertiò diuiditur, ius humanum, in ius Gentium, Ciuile, & Canonicum: sed tunc ius gentium accipitur, vt superiori capite dixi, pro eo, quod plurimarum gentium auctoritas, & voluntas in vsum recipit, non quod naturalis ratio omnes homines docuit. De Ciuili vero, & Canonico iure dicam capitibus, quæ proxime sequentur.

Quartò queritur, An ius Diuinum possit humanâ auctoritate, nimirum Pontificiâ mutari? Non queritur in præfenti, An summus Pontifex possit hunc, vel illum iuris ex causis soluere iure diuino: Sed, An possit ius Diuinum abrogare, tollere, aut mutare, de hac quæst. disputauit *par. 2. lib. 5. cap. 3.* Communis est, iuris ciuilis, & canonici iuris Interpretum opinio, aliquid ius Diuinum, in his quæ ad mores, & res agendas spectant, posse humanâ auctoritate, & proinde consuetudine, iusta ex causa restringi, determinari, & declarari, immò mutari ex parte, quamuis non in totum abrogari. Bart. in l. *Omnes populi. ff. de iust. & iure. qu. 3. principalis.* Cynus in l. *Rescripta. C. de Preb. Imperatori offerren.* Abb. Butr. Anchar. Felin. & alij in cap. *Quæ in Ecclesia de Constit.* & id probant multiplici ratione. Primum, quia ius diuinum: Ex od. 20. *Non occides.* in multis causis restringitur, & determinatur iure ciuili, vt constat ex multis legibus. *ff. ad legem Cor. de Ste.* Deinde, quia ij, qui auctoritate Principis, vel Republicæ sunt prescripti, & vulgò Banditi vocantur, impune possunt occidi. Solet autem concedi facultas consanguineis, vel cognatis alicuius, qui est ab alio interfectus, vt impune intendant homicidam. Tertiò, quia iuris diuini est: Deut. 19. Matth. 18. *Vt in ore duorum, vel trium testimonium stet omne verbum:* & tamen iure ciuili cautum est, quod & vbiq; est ferè receptum, vt testamenta non valeat, nisi septem, aut pluribus testibus confirmata: & iure Canonico in certis quibusdam causis testimonium plurium, quam trium omnino requiritur. Quartò, iuris diuini est, vinculum voti, & iuramentandi: & tamen in multis causis pontificiâ auctoritate dissoluitur. Matrimonium iudem ratum non consummatum; diuini iuris vinculum perpetuum est; & tamen iustis de causis potest auctoritate summi Pontificis dirimi. Quintò, diuini iuris preceptum est, *Leu. 12. vt mulier, si masculum pepererit; quadraginta; si feminam, octoginta diebus ab ingressu templi prohibeatur.* Iussu 18. *Vt mulier itidem, quæ menstrua patitur; pro immunda habeatur, & sit à templo prohibita:* & tamen hæc precepta sunt omnino sublata. Apostoli Sabbati cultum in diem Dominicam transulerunt; Ex od. 20. & tamè iure diuino preceptum fuit, vt Sabbatum coleretur.

Coart. in *Relict. super Regu. Peccatum de Reg. iur. in 6. p. 2. §. 11.* testatur sibi plurimum displicere communem huiusmodi vniuersæ iuris Interpretum sententiam, quia superioris preceptum nequit inferioris auctoritate in totum, vel ex parte tolli, & mutari; ergo quod est iuris diuini, nulla potest humanâ auctoritate abrogari. Dices, posse ex parte, non in totum mutari. Contra, inquit ille, aut ex ea etiam parte diuinum est, aut non est. Si primum, aut ex ea etiam parte mutari, vel tolli non potest. Si secundò, ergo etiam ex parte diuinum non sit, consequens est, vt diuinum ius non mutetur, sed humanum.

In hac controuersia in primis dicendum, penes Romanum Pontificem potestatem esse interpretandi, & declarandi ius diuinum, vt patet ex cap. *Per venerabilem. Qui filij sint legitimi* quia est summus in terris Christi vicarius, cui dicitur est à Domino in beati Petri persona: *Ioan. cap. 21. Pasce oves meas:* & Matth. cap. 16. & *super hanc petram aedi-*

facio Ecclesiam meam, & tibi dabo claves regni celorum, & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in caelis. Declaratio verò & interpretatio iuris diuini tunc est quando, quod obiectum, ambiguum, & dubium in iure diuino est, legitime declaratur. Deinde talis auctoritas interpretandi ius diuinum, Cuius Principibus, vti Imperatoribus, & Regibus concessa non est, quia est spiritualis, & spiritualia in laicos non cadunt. Nihilominus tamen postquam huiusmodi Principes iuri diuino aliquid addere, quia tunc ius diuinum non mutant, sed prater illud aliquid aliud decernunt, cum hoc non sit ipso iure diuino illis interdictum.

Ex his facile respondetur ad argumenta obiecta: Ad primum quidem, in legibus illis, quae habentur in *Digestis ad legem Corneliam de Sicariis*, solum contineri, ut qui in certis causis eadem patrauerint, tanquam Sicarij puniantur: hoc autem non est contra ius naturale, quia huiusmodi leges poenam remittunt, non culpam cordis perpetrata. Quod si quae leges in iure civili eadem hominis, tanquam licitam suae iustae, & debita causa, permittunt, in iure sunt, ac proinde secundum conscientiam locum non habent.

Ad secundum: Saepe ij, qui publice sunt proscripti, pro hostibus Reipublicae habentur: at Reipublica ius, & auctoritatem habet occidendi hostes, unde facultatem dare potest civibus, tanquam ministris, qui eos intermant, ut hostes boni publici. Haec tamen omnia ex parte licitum esse concedimus, si Reipublica, vel Princeps facultatem det, ut cognati, siue contangineci possint occidere interfectorem sanguinis, quia datur occasio, ut interficiant vindictae causa. Nec obstat, si dicas, eam facultatem dari cognatis, tanquam ministris, quia reuera in illis ira, odij, & vindictae studium, & amor dominatur. Quare solum videtur Reipublica, vel Princeps concedere, ne poena legis contra homicidas puniantur: hoc autem non est ius naturale mutare, sed poenam legis iusta de causa remittere.

Ad tertium: In eo iure diuino: Vti ore duorum, vel trium testium stet omne verbum: solum continetur, ut sufficiat duorum, vel trium testimonium, videlicet ad probationem causae: sed non vetatur quo minus in certis causis plures testes producantur, praesertim ad fraudes, & dolos tollendos: ergo ius diuino non derogat ius civile, vel canonicum, si plarium testimonium possidet: quoniam tamen si duo, vel tres testes sufficiant, quia tamen facilius est, contumpe: tres testes, quam septem, vel octo, ideo leges, & iura requirunt in testamentis, & aliis huiusmodi causis plures testes, quam tres.

Ad quartum: Quamuis voti, iurisdictionis, & matrimonij vincula sint iuris diuini: quia tamen humana voluntate suscipiuntur, ideo obiecta sunt multis incommodis, ac ideo summus Pontifex, vti Christi Vicarius, potestatem habet interpretandi, declarandi, & solvendi hunc, vel illum ab huiusmodi vinculis, non quilibet ex causa, sed ob publicum, & commune bonum. Unde hoc argumento non probatur, ius diuinum tolli, abrogari, mutari, vti auctoritate Pontificis, sed solum hos, vel illos potestatem summi Pontificis solui aliqua lege diuina ex iusta causa.

Ad quintum: Tria illa praecipua quamuis diuina fuerint, sunt tamen data ad tempus, non vt in perpetuum durarent, sed vt morte Christi cellarent, quia erant praecipua mystica, quae res futuras significabant, & propterea rebus, quas adumbrabant implens, esse desierunt.

Quinto quaeritur, An in iure diuino interpretando, & discernendo, sit magis credendum Theologiae Doctoribus, quam iuris Canonici professoribus? Petrus Ancharanus, Ioannes Anania, & Alexander Imolenis, aliique Pontificij iuris Interpretes censent in hac parte, praeterendos esse Theologos Iuriconsultos, quandocumque questio, vel causa exiit de iure diuino, quod mores, & res agendas spectat: et verò si de iure diuino tractetur, quatenus consistit in sacris Litteris interpretandis, in tradendis Fidei articulis, in restituendis, & conuincendis Haereticis potiores partes sunt Theologi, quam Iuriconsulti: sic illi. Quod probant, qui in iure Canonico sunt responsa Pontificum de Baptismo,

matrimonio, & aliis Sacramentis, de Vstura, de Iurisdictione, de Voto, de Adulterijs, de Haereticis, de Simonia, & alijs, quae ad mores, & actionem pertinent. Deinde quia multos, inquit Ancharanus, noui Theologos, qui in Quaestionibus de Vstura, & Simonia, errantes, contra Canones responderunt. Tertio, quia Theologi sentiunt, decimam non iure diuino, sed canonico deberi: & tamen in iure canonico sunt res iuris diuini quatuor Doctorum Ecclesiae, videlicet Ambrosij, Augustini, Hieronymi, & Gregorij, & aliorum Patrum, & Romanorum Pontificum decreta, in quibus expressè dicitur, decimam iure diuino esse soluendam, & proinde in hac parte potius esse Iuriconsultus, quam Theologus: ita dicitur, & acquiescendum. Item Theologi sentiunt, Episcopatum gradum non esse Ordinem à ceteris distinctum, eam tamen ex iure canonico aperte colligunt, Episcopos in Ordine distincto conferunt, & consecrant.

In hac re, meo iudicio, magis est Theologus, quam Iuriconsultus, fidei, & auctoritatis tribuendum: quia ius diuinum, siue sit credendum, siue agendum, ex sacris Litteris petitur, ac derivatur: at Theologus est sacras Litteras explicare. Deinde, ius diuinum, quod ad mores, & actiones atinet, in mandatis Decalogi continetur, & in alijs praecipuis, quae ad Decalogum cerent, & necessario reuocantur: at praecipua Decalogi in Scripturis sanctis reponuntur, Scripturis verò Theologus, non Iuriconsultus interpretatur. Deinde, quis non videt, paucissima esse, quae Iuriconsulti tradunt de Sacramentis, & de alijs quae sunt iuris diuini, si conferantur cum his, quae S. Thomas, Alexander, Albertus, Ricardus, & Paludanus tradiderunt? Adde, quod vni S. Thomae auctoritas sufficeret, ad hoc persuadendum, & probandum, quod volumus, qui de virtutibus, & vitijs, de Iustitia, de Vstura, de Simonia, de Sacramentis, & alijs plenissime disputauit. Accedit, quod Vstura cum sit contra ius naturale, cognitio eius magna ex parte pedit ex morum Philosophia, quam Theologus, non autem Iuriconsultus plene callat. Contractus item Emptionis, Locationis, Mutui, Depositi, Commodati, & alia huiusmodi commercia, sunt iuris gentium, & ius gentium, quod plerumque est idem quod ius naturale, ex Philosophia morum cognoscitur. Postremo in iure Canonico sunt aliqua, quae magis ad iudicia, quam ad conscientias spectant. Praeterea inter Theologos sunt Summi, qui exactè de his, quae pertinent ad mores, & actiones, & conscientias, egerunt. Nec impedit, quod dixit Ancharanus, se Theologorum responsa legisse, qui de Simonia, & Vstura contra Canones responderunt: quia nos noui quorumlibet Theologorum auctoritatem defendimus, si maiorum, & insignium dumtaxat Theologiae Doctorum, quando cum eximijs, & egregijs iuris Pontificij professoribus comparantur, vt si S. Th. Alexandro, Alberti, Bonauer, Ricardi, & Scoti, & Paludani auctoritas conferatur cum auctoritate Innocentij, Hostiensis, Speculatoris, Archidiaconi, Ioannis Andreæ, Panormitani, & Ancharani.

Sexto quaeritur, An Romanus Pontifex possit hunc, vel illum iuris diuini vinculo solvere? Hanc quaest. tractauit *superius lib. 3. p. 2. c. 3.* Gloss. in cap. *Non est de Voto. & Voti redemptio*, dicit, in Voto summum Pontificem non dispensare, sed declarare, & interpretari, quam Gloss. Panor. in eod. cap. nu. 5. ait, potest esse contra textum in cap. *de Voto. & Voti redemptio*, ubi, *Votum, inquit, redimitur, & committatur ex dispensatione superioris.* Unde non solum potest Rom. Pontifex interpretari, & declarare vtrum votum obliget vouentem, sed etiam potest dispensare commutando, vel redimendo votum, vt in *c. Magna. & in c. de Voto. & Voti redemptio*. Nam quandoque declarat, quandoque absoluit a voto, cap. *Nos Sanctorum. & c. Auctoritate. 1. q. 6.* & hoc ait Gloss. in *c. Quanto de Iureiur. in verb. Carolus*, & ad argument. Votum in iure diuini, respondet Panor. loco cit. votum esse quidem iuris diuini, sed redimim, commutari, vel relaxari, & solui potest ex causa, quoniam ex tacto iuris diuini permissu hoc fit, item, quia Papat, inquit, tenet locum Dei. vt in cap. *Mulier. 24. quest. 5.* Haec ex Panormitano.

Ad quaestionem igitur principio positam, dicendum est,

dubitari non posse, quin Romanus Pontifex possit ex causa hunc, vel illum soluere aliquo vinculo iuris diuini: hoc enim constat ex vsu in Ecclesia recepto, quo soluit aliquos nexu, & obligatione voti, vel iurifurandi; cum tamen vtrumque vinculum sit diuini iuris. Dicimus (ex causa) nam conuenit inter omnes, vt docet Panorm. in cap. praedict. Non est. nu. 2. Cum summus Pontifex soluit aliquem vinculo iuris diuini, vt pote, voti, vel iurifurandi sine causa, tunc is, qui soluitur, tutus non est apud Deum. Hoc idem tradit Innocen. in cap. Cum inter. de Renuntiat. & c. Cum ad Monasterium, de Statu Regular. & Archidiaconus in cap. Florentinum, dist. 85. & Glossa in c. Quanto de Iurisdictione, quam Glossam communitet omnes sequuntur iuris canonici interpretes, teste eodem Panorm. Objicies, inferior non potest superioris legem relaxari, sed interpretari tantum; & declarare: ergo Rom. Pontifex nequit quempiam à iure diuino excipere, vel eximere. Respondeo, Rom. Pontificem id facere tanquam Vicarium CHRISTI, qui cum Dei vice fungatur in terris, id iuris & potestatis habet, vt si subit causa, loco Dei, hunc vel illum hominem à iuris diuini vinculo, & nexu soluat: Matt. 16. Petro enim, & in ipso Successoribus dictum est: Quidquid ligaueris, & quidquid solueris super terram, erit ligatum, & solutum in caelis, & illa superiora: Ibid. Tibi dabo clauis regni caelorum, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam.

De Iure Canonico.

CAP. VI.

Primo quaeritur, Quid nomine iuris Canonici intelligatur? Respondeo, dictum est ius Canonicum à Canone, Graeco nomine; Canon verò Graecè significat Regulam: vnde ius Canonicum appellatum est, quia Regulas Ecclesiasticas continet: & ideo dictum etiam est ius Ecclesiasticum; in super Pontificum, quia constat ex responsis, decretis, & sanctionibus Romanorum Pontificum: Canones verò dicuntur Constitutiones Conciliorum, quae Generalia sunt, Nationalia, vel Prouincialia. Constat etiam ius Canonicum aliquando ex legibus ciuilibus, videlicet Constitutionibus Imperatorum, & veterum Iuris prudentum responsis: quae quidem quatenus iure Canonico approbantur, & confirmantur, vim & locum habent in Ecclesia: alia verò minime.

Secundo quaeritur, Quot, & quibus libris constat Canonicum ius? Respondeo, ius Canonicum contineri in Collectione Decretorum facta à Gratiano, quae vulgò dicitur Decretum Gratiani; & in libro Decretalium, in quem collectae sunt Romanorum Pontificum constitutiones, iussu Gregorij IX. & in Sexto, in quo continentur aliae Constitutiones Romanorum item Pontificum collectae auctoritate Bonifacij VIII. & in Clementinis, quae sunt Constitutiones à Clemente V in Concilio Viennensi conditae, & in Extrauagantibus auctoritate Ioannis XXII. promulgatae.

Tertio quaeritur, An quod in Decreto dixit Gratianus, habeat vim iuris? Respondeo, minime, quia Gratianus non habuit auctoritatem iuris, vel legis condende. Ita Card. Alexandrinus in Praemium Decretalium. nu. 2. immo Glossa in §. Necessario. dist. 85. & §. Hac auctoritate. 13. qu. 2. falsi Gratiani coarguit. Vnde testimonia quae desumpta ex Conciliis, & legibus, & Constitutionibus Pontificiis, & ex S. Patribus, non habent plus auctoritatis, quam habeant in his, à quibus acceptae, teste Ioann. Andr. cap. 2. de Rescript. Et propterea si in medium profert leges, quae alia coniectae sunt, vel sublatae, vel mutatae, vel aliis legibus, & Constitutionibus contrariae, auctoritatem non habent. Glossa in cap. Nouis. de Iudiciis. & in c. de Rebus Eccles. non alienan.

Quarto quaeritur, An talis liber Decretorum, tanquam authenticus sit approbatus, ita vt sit vtendum eo in Iudiciis, & in Scholis. Respondeo cum Ioanne Andrea in cap. 2. de Rescript. minime. Cardinalis verò Alexandrinus ait, in Praem. 5. numer. 2. à maioribus esse vsu approbatum, & in Scholis receptum, & in Iudiciis causarum, & in interpretacionibus Doctorum allegari solitum, & proinde au-

Inst. Moral. Pars 3.

thenticum esse ad probandum talia, quae in eo libro continentur, qualia sunt ius in locis, ex quibus deprompta sunt: nihilominus nullam maiorem auctoritatem habere, quam habeant ibi, vnde accepta sunt.

Quinto quaeritur, Liber Decretalium quantum habeat auctoritatem? Respondeo, tantam, quantum dedit eis Gregorius IX. in Praemio eius libri, ad finem, his verbis: *Voletis igitur, vt hac tantum compilatione vniuersum in Iudiciis, & in Scholis, districtius prohibemus, ne quis praesumat aliam facere absque auctoritate Sedis Apostolicae specialis.* Talem etiam dedit auctoritatem sexto Decretalium libro Bonifacius VIII. vt constat ex Praemio eius libri, illis verbis: *Et utamini de cetero in Iudiciis, & in Scholis, nullas alias praeter illas quae inferuntur, aut specialiter referuntur Decretales, aut Constitutiones à quibuscumque nostris Praedecessoribus Romanis Pontificibus post editionem dicti Voluminis (videlicet Gregoriani, vt ait Glossa) promulgantur, recepturi ulterius, aut pro Decretalibus habituri.* Eadem auctoritatem tribuit Clementinis Ioannes XXII. vt constat ex Praemio Clementinarum, ad finem, ita dicens: *Per Apostolica scripta mandantes, quatenus eas proprio affectu, & studio alacri eis sic nobis manifestatis, & cognitis, vsuri de cetero in Iudic. & Scholis.*

De Iure Ciuili.

CAP. VII.

Primo quaeritur, Quid appellatione iuris Ciuilis significetur? Respondeo, ius ciuile dupliciter accipi; vno modo, vt est ius Imperatorum, & Principum Ciuilium auctoritate, & voluntate constitutum: & tunc distinguitur à iure naturali, & Gentium, diuino, & Canonico. Altero modo sumitur, quatenus est ius, quod vnaquaque ciuitas constituit: at in praesenti accipitur primo modo.

Secundo quaeritur, Ex quibus constat ius ciuile? Respondeo, constare, teste Papiniano Iuriconsulto, in *Lib. autem, ff. de Iustit. & iure, ex legibus, Plebiscitis, Senatusconsultis, Decretis Principum, Responsis prudentum, edictis Praetorum.* Leges intelligit Papinianus, Constitutiones totius populi auctoritate latae: In his continebantur leges, quae dicuntur Duodecim Tabularum, & leges editae à septem Regibus Romanorum. Plebiscita dicuntur, quae Plebs Romana, vna cum Tribuno plebis condidit: vnde dicebantur etiam leges Tribunitiae. Senatusconsulta sunt leges, quas Senatus ferebat ad populum. Decreta Principum, sunt Constitutiones Imperatorum. Responsa prudentum erant ea, quae Iuriconsulti veteres, vt Papinianus, Scaeuola, Sabinus, Alphanus, Proculus, Labeo, Priscus, Iabolenus, Ulpianus, Paulus, Pomponius, Caius, Florentinus, Marcellus, Martianus, Hermogenianus, Africanus, & alij respondebant, quae auctoritate Imperatorum vim legis obtinuerunt. Edicta Praetorum Romae dicebantur, quae Praetores antequam ius redderent, solebant proponere, vt scirent, quod ius, de qua re quisque dicturus esset, seque praemuniret. *In Necessarium, §. Eodem, ff. de Origine iuris.* Haec omnia continentur in tribus Tomis Digestorum, & Codice Iustiniani Imperatoris, & in quatuor Libris Institutionum, Auctore eodem Iustiniano, & in Volumine, quod vulgò dicitur, in quo sunt Nouellae Constitutiones Iustiniani, Authentica nominatae, & tres posteriores libri Codicis, & duo libri Feudorum, & Constitutiones Frederici II. Imperatoris, itemque duae Extrauagantes Henrici VII. & Tractatus de Pace Constantiae.

Possit hoc loco tractari de iure Regio; quod habet Rex, aut Princeps in subditos: sed de eo suis locis egimus Tom. 2. Illud addendum hic censui, quod ad Angliae Reges spectat, Edictis, & Comitiorum statuta sibi subiectos praecipientes Haereticorum Ecclesias, preces, conaciones, ceterumque cultum sub grauissimis penis adire, & frequentare. Audio enim non desisse, qui perperam interpretentur ea, quae nos de ciuili modi edictis Tom. 1. c. 11. q. 2. & c. 4. & c. 27. q. 5. Na perspicuum est, vt dixi, non licere Catholico Ecclesias, seu conuenticula Haereticorum adire, vt haeretico Principi obediat id praecipienti, vt ea ratione Catholici haeresim profitem videntur. Cu-

B 2

10001